

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

Ступінь вищої освіти - Бакалавр
Спеціальність **053 Психологія**
Освітня програма «Психологія»
Рік навчання III, семестр 5
Форма навчання денна, заочна
Кількість кредитів ЄКТС 4
Мова викладання українська

Лектор курсу

Зелінська Ярослава Цезарівна

Контактна інформація
лектора (e-mail)

yazelinska@nubip.edu.ua
527-83-54

URL ЕНК на
навчальному порталі
НУБіП України

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3639>

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Клінічна психології» є обов'язковою в ОП «Психологія», має міжгалузевий характер і бере участь у вирішенні комплексу завдань у системі освіти, охорони здоров'я, соціально-психологічної допомоги; знайомить із особливостями функціонування основних психічних функцій і фізіологічних систем людини у нормі та патології; формує цілісне уявлення про специфіку клінічної психології як прикладної галузі психології та її місце у структурі психологічного знання, вміння реалізовувати на практиці принципи і методи клініко-психодіагностичного дослідження.

Набуті знання з курсу «Клінічна психологія» дозволять орієнтуватись у практичних завданнях і функціях клінічного психолога, аналізувати чинники змін психічних якостей людини в результаті впливу хвороби (соматичної, неврологічної, психічної) та визначати можливості, форми та методи психодіагностичної, психокорекційної, психотерапевтичної, психогігієнічної, психореабілітаційної роботи клінічного психолога.

Компетентності навчальної дисципліни:

інтегральна компетентність (ІК): здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі клінічної психології;

загальні компетентності (ЗК):

- застосування набутих знань із клінічної психології у практичних ситуаціях (ЗК1),
- розуміння базових понять та категорій клінічної психології (ЗК2),
- здатність визначати закономірності функціонування основних фізіологічних систем і психічних функцій людини у нормі та патології (ЗК4),
- здатність приймати обґрунтовані рішення щодо вибору методів психологічної діагностики хворої людини (ЗК6),
- здатність на практиці застосовувати принципи і методи клініко-психодіагностичного дослідження (ЗК7),

- здатність працювати в бригаді, послуговуватись уявленнями про біоетику та деонтологію клініко-психологічного дослідження (ЗК9),
  - здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК10),
  - здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння засад клінічної психології, її місця у загальній системі наукових та практичних знань людства (ЗК11),
- спеціальні (фахові) компетентності (СК):*
- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом клінічної психології (СК1),
  - здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку пограничних нервово-психічних розладів й розладів поведінки (СК2),
  - здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій для аналізу чинників зміни психічних якостей людини у результаті впливу хвороби (соматичної, неврологічної, психічної) (СК5),
  - здатність аналізувати та систематизувати одержані результати клініко - психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки та рекомендації щодо відновлення психічної діяльності при різних патологічних станах та аномаліях розвитку (СК7),
  - здатність реалізувати на практиці принципи і методи клініко-психодіагностичного дослідження (СК8),
  - здатність застосувати теоретичні знання у практичній діяльності клінічного психолога: психодіагностиці, психокорекції, психотерапії, психогієні, психопрофілактиці, психореабілітації (СК9),
  - здатність дотримуватися нормативно-правових та біоетичних засад професійної етики у практичній діяльності клінічного психолога (СК10),
  - здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (СК11).

Програмні результати навчання навчальної дисципліни :

- знати та розуміти логіку становлення клінічної психології як сфери наукового знання (РН1),
- розуміти закономірності та особливості теоретико-методологічних засад сучасної клінічної психології (РН2),
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (РН3),
- визначати можливості, форми та методи психодіагностичної, психокорекційної, психотерапевтичної, психогієнічної, психопрофілактичної, психореабілітаційної роботи клінічного психолога (РН6),
- реалізувати на практиці принципи і методи клініко-психодіагностичного дослідження (РН7),
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію (РН10),
- реалізувати комплексний підхід у наданні психодіагностичної, психокорекційної, психотерапевтичної, психогієнічної, психопрофілактичної, психореабілітаційної допомоги при функціональних розладах (РН11),
- взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до

хворих, що мають інші думки, погляди, інтереси, точки зору та очікування від взаємодії з медичними працівниками (PH13),

– ефективно виконувати різні ролі у бригаді фахівців у процесі вирішення професійних завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості (PH14),

– відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (PH15),

– знати та розуміти етичні принципи професійної діяльності клінічного психолога та враховувати їх у взаємодії з хворими з урахуванням нозологічної, вікової та індивідуальної специфіки (PH16).

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Години (лекції/лабораторні, практичні, семінарські)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
Модуль 1. Теоретичні основи клінічної психології				
Тема 1.1. Загальна проблематика клінічної психології	2/2/4	Розуміння предметного поля клінічної психології, розвиток уміння аналізувати галузі, умови та детермінанти розвитку клінічної психології, зв'язок її з суміжними психологічними, медико-біологічними та гуманітарними дисциплінами.	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати доповідь на тему «Структура сучасної клінічної психології».	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів
			Тезовий опис проблематики і завдань клінічної психології; місця клінічної психології в системі сучасного наукового знання.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 балів

Тема 1.2. Історія виникнення, становлення і розвитку клінічної психології	2/2/4	Розвиток уміння здійснювати аналіз історичного аспекту становлення клінічної психології як сфери наукового знання. Розуміння особливостей розвитку клінічної психології за кордоном і в Україні.	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати доповідь на тему: «Історичний аспект виникнення та становлення клінічної психології».	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів
			Заповнення таблиці «Видатні постаті у клінічній психології». Підготовка доповіді про одного із вчених, зазначених у таблиці.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 балів
Тема 1.3. Концептуальні і підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів	2/2/4	Розуміння парадигм наукових аналізів психопатологічних явищ і феноменів. Розвиток уміння характеризувати психодинамічний (Зігмунд Фрейд), когнітивно-біхевіоральний (Б.Скіннер, А.Бандура) та екзистенціальний (К.Роджерс, І.Ялом) підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів.	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати презентацію на тему: «Методологічний апарат сучасної клінічної психології».	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів
			Тезовий опис феноменологічного, психодинамічного та екзистенціального підходів до аналізу психопатологічних явищ і феноменів.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 балів

<p>Тема 1.4. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології</p>	<p>2/2/4</p>	<p>Розуміння психологічної сутності станів хвороби та здоров'я. Знання закономірностей функціонування основних фізіологічних систем і психічних функцій людини у нормі та патології. Обізнаність щодо чинників змін психічних якостей людини у результаті впливу хвороби (соматичної, неврологічної, психічної).</p>	<p>Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати презентацію на тему: «Підходи до визначення норми в клінічній психології».</p>	<p>Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів</p>
			<p>Визначення та співвідношення понять «норма» і «патологія», «здоров'я» і «хвороба»; критерії психічного та фізичного здоров'я прийняті ВООЗ.</p>	<p>Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 балів</p>
<p>Тема 1.5. Методологія клініко-психологічного дослідження</p>	<p>2/2/4</p>	<p>Знання специфіки методології клінічної психології. Розвиток здатності реалізовувати на практиці принципи і методи клініко-психодіагностичного дослідження. Розуміння особливостей проведення клініко-психологічного інтерв'ю. П'ятикрокова</p>	<p>Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Створити асоціативний малюнок-схему, в якому б знайшли відображення основні діагностичні принципи-альтернативи.</p>	<p>Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів</p>
			<p>Тезове пояснення принципів та етапів клінічного опитування; феноменологічного принципу</p>	<p>Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 бали</p>

		<p>модель інтерв'ю (за А.Айві).</p>	<p>обстеження пацієнта. Основні принципи діагностики в клінічній психології: синдромальний аналіз, прогностична орієнтація, індивідуально-якісний підхід.</p>	
<p>Тема 1.6. Основні методи дослідження в клінічній психології</p>	<p>2/2/4</p>	<p>Знання основних методів діагностичного дослідження у клініці. Уміння застосовувати методи психодіагностик и в роботі з хворими з урахуванням нозологічної, вікової та індивідуальної специфіки.</p>	<p>Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Провести клініко-психологічне дослідження особи віком старше 20 років з метою виявлення рівня нервово-психічної стійкості, концентрації уваги, короткочасної пам'яті, опосередкованого запам'ятовування, логічного мислення.</p>	<p>Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів</p>
			<p>Тезовий опис методів дослідження в клінічній психології: клінічне інтерв'ю, патопсихологічне дослідження, нейропсихологічне дослідження, тестування</p>	<p>Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 балів</p>

			індивідуально-психологічних особливостей.	
Тема 1.7. Внутрішня картина хвороби як категорія клінічної психології	2/2/3	Визначення та співвідношення понять «здоров'я та хвороба», «ВКХ» прийняті ВООЗ. Розуміння психологічного сприйняття гострих і хронічних захворювань, переживання хвороби в часі; етапів переживання втрати і болю.	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Дібрати діагностичний комплекс для дослідження внутрішньої картини хвороби (ВКХ).	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів
			Тезове пояснення типології внутрішньої картини хвороби; вчення О.Р.Лурії про «внутрішнє усвідомлення хвороби».	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 балів
Проміжний контроль	1	Узагальнення набутих знань та умінь.	Виконати тест	Перевірка виконання тестів на ЕНК 30 балів
Всього за змістовий модуль 1			100 балів	
Модуль II. Прикладні аспекти клінічної психології				
Тема 2.1. Невротичні розлади	2/2/4	Знання класифікації невротичних розладів за МКХ-10. Розуміння особливостей діагностики та корекції невротичних розладів Обізнаність щодо застосування методу виявлення та	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати виступ про один із видів невротичних розладів у формі мультимедійної презентації.	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів

		оцінки невротичних станів (К.К.Яхін, Д.М.Менделевич).	Тезовий опис особливостей: – реакції на гострий стрес та порушення адаптації; – фобічні тривожні розлади, – obsesивно-компульсивні розлади та ін..	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 балів
Тема 2.2. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації	2/2/4	Знання критеріїв діагностики ПТРС за МКХ-10 і DSM-V. Розуміння видів постстресових розладів, їх ролі у виникненні психосоматичних захворювань. Обізнаність щодо діагностики та психотерапії ПТРС.	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати есе на тему: «Психопрофілактика та психотерапія ПТРС».	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів
			Законспектувати психотехніку роботи з ПТРС.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 балів
Тема 2.3. Психосоматичні розлади	2/2/4	Знання моделі формування психосоматичних розладів, класифікації психосоматичних розладів. Обізнаність щодо методів діагностики та	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Опрацювати уніфікований клінічний протокол медико-психологічної допомоги при депресії.	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 5 балів

		корекції в психосоматиці.	Створити презентації, тренінгові проекти, проблемні ситуації відповідно до теми заняття.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 5 балів
Тема 2.4. Розлади особистості	2/2/4	Знання класифікації розладів особистості за МКХ-10, їх основні характеристики. Розвиток уміння здійснювати діагностику та психотерапію розладів особистості.	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Провести порівняльний аналіз психологічних особливостей основних форм розладів особистості.	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 4 бали
			Оформити співвідношення розладів особистості за МКХ-10 і типів психопатій у вигляді таблиці.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 4 бали
Тема 2.5. Розлади психологічного розвитку	2/2/4	Знання класифікації розладів психологічного розвитку (МКХ-10). Аналізування розладів поведінки та емоцій, які починаються в дитячому та підлітковому віках. Розуміння етіології та патогенезу розладів психічного розвитку.	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати презентацію на тему: «Аутизм та психолого-медичні механізми, форми та методи роботи».	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 4 бали
			Проаналізувати основні відмінності різних форм розладів психологічного розвитку	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 4 бали

			стосовно: симптомів, етіології, особливостей психічних процесів можливостей, особливостей психологічного розвитку.	
Тема 2.6. Психологічні аспекти суїциду. Превенція суїцидальної поведінки	2/2/4	Знання теорій суїциду. Розуміння видів суїциду та факторів суїцидального ризику. Розуміння психологічних основ превенції суїцидальної поведінки.	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати презентацію на тему: «Психологічні основи превенції суїцидальної поведінки».	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 4 бали
			Тезовий опис суїциду як наслідку дезадаптації особистості в умовах переживання мікросоціального конфлікту.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 4 бали
Тема 2.7. Психологія хворого та лікувального середовища	2/2/4	Знання типів взаємовідносин «лікар-хворий», психологічні особливостей взаємовідносин медиків із родичами пацієнта. Розуміння психологічного значення	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати презентацію на тему: «Ятрогенні захворювання та психолого-деонтологічні механізми його попередження».	Усне опитування та розв'язання поставлених задач 4 бали

		медичного діагнозу. Знання біоетичної моделі, концепції інформованої згоди при взаємодії лікаря та пацієнта.	Тезовий опис психолого-правових аспектів лікарської помилки. Сучасні уявлення про взаємини лікаря та пацієнта – біоетична модель, концепція інформованої згоди.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 4 бали
Тема 2.8. Психопрофілактика та психотерапія у клінічній психології	2/2/3	Знання етапів психопрофілактики (первинна, вторинна, третинна) та форм психотерапевтичної роботи (індивідуальна і групова, сімейна психотерапія, психотерапія кризових станів, екстремальна психотерапія).	Самостійно опрацювати визначені теоретичні питання. Підготувати виступ на профілактичну (просвітницьку) тематику у формі стендового повідомлення, дискусії, мультимедійної презентації, аналізу фільму тощо (на вибір).	Усне опитування та виконання поставлених завдань 4 бали
			Тезовий опис специфіки психотерапевтичної роботи клінічного психолога.	Перевірка письмового виконання завдань на ЕНК 4 бали
Проміжний контроль	1	Узагальнення набутих знань та умінь.	Виконати тест	Перевірка виконання тестів на ЕНК 30 балів
Всього за змістовий модуль 2				100 балів
Навчальна робота				70
Екзамен				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</i>	<p>Проведення навчальних занять, терміни та умови виконання навчальних завдань можуть бути адаптовані до запитів студентів із документально підтвердженими особливими потребами. Відповідальністю студента залишається вчасне надання таких документів.</p> <p>Відтермінування здачі завдань самостійної роботи у випадках хвороби чи якоїсь іншої вагомої для студента причини може бути дозволене за умови надання необхідної документації.</p> <p>Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).</p> <p>Відтермінування здачі екзамену може бути дозволене у випадку за умови погодження з деканатом.</p>
<i>Політика щодо академічної доброчесності:</i>	<p>Вступаючи на цей курс, студенти повинні дотримуватися норм поведінки, прописаних у Положенні про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України (https://nubip.edu.ua/node/12654).</p> <p>Студенти повинні знати та дотримуватись академічної доброчесності з усіх питань цього курсу. Порушення академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність.</p> <p>Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Самостійні роботи та реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу</p>
<i>Політика щодо відвідування:</i>	<p>Відвідування лекцій та практичних занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією та її прикладним аспектом, сформувати систему знань та ґрунтовно підготуватись до екзамену.</p> <p>За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)</p>

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзамену
	екзаменів
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Гальчук О. Я. Клінічна психологія: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2012. 216 с.
2. Клінічна психологія: словник-довідник / автор-уклад. С. В. Діденко. К.: Академвидав, 2012. 320 с. (серія «Nota bene»).
3. Никоненко Ю.П. Клінічна психологія: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2021. 369 с.
4. Невротичні, пов'язані зі стресом розлади, посттравматичній стресовий розлад: Методичні вказівки для підготовки студентів до практичних занять / упоряд. Г.М. Кожина, Г.О.Самардакова, Л.Д.Коровіна, Л.М.Гайчук. Харків:ХНМУ, 2018. 27 с.
5. Федосова Л. О. Клінічна психологія : навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. 248 с.
6. Bisson, JI & Lewis, C. (2009), Systematic Review of Psychological First Aid, Commissioned by the World Health Organization (available upon request).
7. Hobfoll, S, Watson, P, Bell, C, Bryant, R, Brymer, M, Friedman, M, et al. (2007) Five essential elements of immediate and mid-term mass trauma intervention: Empirical evidence. *Psychiatry* 70 (4): 283-315.
8. Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 р. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1018-2017-p
9. Міжнародний класифікатор хвороб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_класифікатор_хвороб.
10. Протокол з діагностики та терапії ПТСР NICE [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ipz.org.ua/index.php/vydavnytstvo/94-knyhy-3/190-protokoly-z-diahnostyky-ta-terapii-ptsr-nice-2>